

6. Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod: Mizhnarodnyi dokument vid 04.11.1950 r. № 995_004. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004/ed19900101 [in Ukrainian].

7. Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny vid 05.04.2005 r. u spravi «Afanasiev proty Ukrainy» (zaiava № 38722/02). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_239 [in Ukrainian].

8. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 30.01.2003 r., sprava № 3-рр/2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-03> [in Ukrainian].

Глібко Сергій Васильович

кандидат юридичних наук, доцент,

директор НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку

НАПрН України

ORCID: 0000-0003-3398-9276

ПРІОРИТЕТИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Розглянуті окремі питання розвитку інноваційних відносин в Україні. Акцентовано увагу на необхідності створення ефективної законодавчої бази щодо забезпечення належного рівню прогнозування інноваційного розвитку. Виявлено, що на даний час на законодавчому рівні не регламентована єдина система визначення пріоритетів розвитку як самої національної інноваційної системи так і окремих напрямів економіки.

Ключові слова: пріоритетні напрями, інноваційні відносини, національна інноваційна система, інноваційна політика.

Hlibko Serhii

*Ph.D, Associate Professor, Head of the Scientific and Research
Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development
of NALS of Ukraine*

ORCID: 0000-0003-3398-9276

PRIORITIES AND TRENDS OF DEVELOPMENT OF INNOVATIVE RELATIONS IN UKRAINE

Some issues of development of innovation relations in Ukraine are considered. Emphasis is placed on the need to create an effective legal framework ensuring an appropriate level of forecasting of innovative development. It is revealed that at present the unified system of determining the priorities of development of both the national innovation system and certain areas of the economy is not regulated at the legislative level.

Keywords: priority areas, innovation relations, national innovation system, innovation policy.

Специфіка розбудови національної інноваційної системи насамперед визначається її нормативно-правовим забезпеченням та законодавчо закріпленими напрямами провадження інноваційної діяльності, які складають основу інноваційної моделі розвитку економіки України.

Визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку є одним з основних принципів державної інноваційної політики, головною метою якої є створення відповідних умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції [1].

Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» визначає пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні як науково і економічно обґрунтовані напрями провадження інноваційної діяльності, що спрямовані на забезпечення економічної безпеки держави, створення високотехнологічної конкурентоспроможної екологічно чистої продукції, надання високоякісних послуг та збільшення експортного потенціалу держави з ефективним використанням вітчизняних та світових науково-технічних досягнень [2], вищевказані напрями в свою чергу поділяються на стратегічні та середньострокові пріоритетні напрями.

При цьому, стратегічні пріоритетні напрями затверджуються Верховною Радою України на період до 10 років, середньострокові

пріоритетні напрями визначаються на період до 5 років і спрямовані на виконання стратегічних пріоритетних напрямів.

Слід визначити, що підготовка пропозицій щодо стратегічних пріоритетних напрямів та їх прогнозно-аналітичне обґрунтування повинні здійснюватися в рамках державних цільових програм прогнозування науково-технічного та інноваційного розвитку України, розробка яких провадиться згідно з нормами законів України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» та «Про державні цільові програми» [3].

На даний час законодавчо визначені пріоритетні напрями розвитку науки і техніки на період до 2020 року, це: 1) фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави; 2) інформаційні та комунікаційні технології; 3) енергетика та енергоефективність; 4) раціональне природокористування; 5) науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань; 6) нові речовини і матеріали [4].

Тобто, реалізація прийнятих пріоритетів розвитку інноваційної діяльності повинна забезпечуватися в рамках певних державних програм, що фінансуються за рахунок державного бюджету, і, на наш погляд, також шляхом залучення ресурсів приватного сектора в дану сферу.

Визначені на законодавчому рівні пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні зобов'язують відповідні державні органи створювати умови щодо максимального сприяння виконанню робіт, які пов'язані із реалізацією вищевказаних пріоритетних напрямів.

Разом з тим, усуваються від законодавчого регулювання загальних пріоритетів напрями виготовлення та реалізації високотехнологічної продукції та аспекти розвитку інноваційного потенціалу територій, що проявляється в деяких аспектах. Згідно норм ст. 2 Закону України «Про державні цільові програми» метою розроблення державних цільових програм є сприяння реалізації єдиної державної політики на пріоритетних напрямках розвитку держави,

окремих галузей економіки та адміністративно-територіальних одиниць тощо.

Відмічені напрями повинні охоплювати пріоритети розвитку регіонів та основні шляхи розв'язання проблем інноваційного розвитку територій як довгострокові, так і короткострокові пріоритети.

Слід підкреслити, що середньострокові пріоритетні напрями формуються на основі стратегічних пріоритетних напрямів, з метою поетапного забезпечення їх реалізації на загальнодержавному, галузевому та регіональному рівнях та можуть бути відповідно загальнодержавного, галузевого та регіонального рівнів. Середньострокові пріоритетні напрями загальнодержавного рівня та їх обґрунтування формуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері інновацій, за пропозиціями центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності, із залученням певних вищих наукових організацій та навчальних закладів.

Середньострокові пріоритетні напрями галузевого рівня формуються відповідними центральними органами виконавчої влади на основі певних стратегічних пріоритетних напрямів і середньострокових пріоритетних напрямів загальнодержавного рівня з урахуванням прогнозу розвитку галузей економіки і цілеспрямовані на забезпечення інноваційного розвитку окремих галузей економіки. В той час, як середньострокові пріоритетні напрями регіонального рівня спрямовані на вирішення питань забезпечення інноваційного розвитку окремих регіонів та затверджуються законодавчо визначеними органами місцевої влади на основі стратегічних пріоритетних напрямів, середньострокових пріоритетних напрямів загальнодержавного рівня з урахуванням прогнозу економічного і соціального розвитку відповідного регіону.

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про засади державної регіональної політики»: середньо- і довгострокове планування – функція державного управління з обрання пріоритетів, визначення з урахуванням наявних ресурсів цілей та напрямів розвитку, розроблення та виконання взаємопов'язаних завдань і заходів соціально-економічного

розвитку на середньо- (від трьох до п'яти років) і довгостроковий (понад п'ять років) періоди [5].

Крім того, на даний час на законодавчому рівні не регламентована єдина система визначення пріоритетів розвитку як самої національної інноваційної системи так і окремих напрямів економіки, а що стосується виробництва високотехнологічної продукції, то навіть відсутня прийнята Стратегія розвитку високотехнологічних галузей. Тому, на нашу думку доцільним є об'єднання Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності» та Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки».

Слід погодитись, що головним фактором розвитку будь-якої країни є орієнтація на інтелектуальний капітал, науку та високі технології, тому нині надважливим є виробництво та збільшення обсягів поставок наукоємної, високотехнологічної продукції, головним фактором забезпечення якого є створення правових та інституційних основ вказаної господарської діяльності [6, с. 18]. Нажаль, на даний час виробництво наукоємної та високотехнологічної продукції знаходиться в стадії падіння [7]. Однак, незважаючи на актуальність питань на даний час виникає потреба у законодавчому збалансуванні чисельних нормативно-правових актів інноваційного законодавства та Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності».

Основними тенденціями провадження та розвитку інноваційних відносин безумовно є посилення державної підтримки інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, здійснення дієвої інноваційної політики шляхом визначення довгострокових та середньострокових пріоритетів інноваційного розвитку та стимулювання розвитку науково-дослідної та інноваційної інфраструктури.

Тому на даний час необхідно розробити єдину систему законодавчого визначення та затвердження пріоритетних напрямів науково-технічної та інноваційної діяльності України та їх реалізації, закріпити ці правові механізми в єдиному законі, розробити нову Державну програму прогнозування науково-технологічного розвитку України та механізми стимулювання інвестицій у наукові дослідження і розробки, а також в сферу освіти, стимулювання виробництва

та експорту «продукція передових виробничих технологій», в тому числі високотехнологічної продукції [8, с. 41].

Таким чином, з урахуванням вищевказаного, можливо визначити, що перехід до інноваційної моделі розвитку національної економіки та забезпечення процесу розбудови національної інноваційної системи, до розгляду якого звертається особа увага [9, 10, 11], можливо лише за умови наявності ефективного правового регулювання відносин у сфері інновацій, а забезпечення належного правового регулювання національної інноваційної системи буде сприяти реалізації гарантій підприємництва, які є актуальними в сучасних умовах [12].

ЛІТЕРАТУРА

1. Про інноваційну діяльність в Україні : Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV (в редакції від 05.12.2012 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

2. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 08.09.2011 р. № 3715-VI (в редакції від 05.12.2012 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.

3. Там само.

4. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки : Закон України від 11.07.2001 р. № 2623-III (в редакції від 16.01.2016 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-14>.

5. Про засади державної регіональної політики : Закон України від 05.02.2015 р. № 156-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.

6. Чубенко В. А. Поняття високотехнологічної та наукоємної продукції як об'єктів правовідносин державного стимулювання розвитку та поставки. *Право та інноваційне суспільство*: електрон. наук. вид. 2018. № 1 (10). URL: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2018/6/Chubenko10.pdf>.

7. Matyushenko I., Hlibko S., Petrova M., Pasmor M., Loktionova M. Assessment of the development of foreign trade in high-tech production of Ukraine under the association with the EU. *Business, Management and Education*. 2020 Volume 18. Issue 1. P. 157–182. URL: <file:///C:/Users/Dir/Downloads/11578-Article%20Text-39533-2-10-20200529.pdf>.

8. Учасники національної інноваційної системи: інституційно-функціональний аналіз в праві: монографія / за заг. ред. С. В. Глібка, Ю. В. Георгієвського. Харків: Право, 2018. 270 с. URL: <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2020/01/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B>

3%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%B8%D1%8F_%D0%B4%D0%B5%D0%
VA%D0%B0%D0%B1%D1%80%D1%8C_.pdf.

9. Глібко С. В. Питання функціонального забезпечення інноваційного процесу: господарсько-правовий аспект. *Правова наука та інноваційна діяльність в умовах євроінтеграційних процесів*: зб. матеріалів круглого столу (м. Харків, 8 чер. 2018 р.). Харків : Право, 2018. С. 42–45. URL: <http://ndipzir.org.ua/conference/2018/07/materials.pdf#page=42>.

10. Hlibko S. Legal issues of the formation and functioning of the national innovation system in Ukraine. *Acta Innovations*. 2019. P. 73–82. URL: file:///C:/Users/Dir/Downloads/33_7_2_Legal_issues.pdf.

11. Глібко С. В., Подрез-Ряполова І.В. Формування національної інноваційної системи у сучасних умовах. *Сучасні проблеми розвитку права та економіки в інноваційному суспільстві*: зб. наук. пр. за матеріалами Інтернет-конференції. 2019. С. 36–39 URL: <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2019/26.02.19/26.02.19-19-22.pdf>.

12. Глібко С. В. Питання реалізації гарантій підприємництва в господарському праві України. *Сучасні проблеми розвитку права та економіки в інноваційному суспільстві*: зб. наук. праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Харків, 20 бер. 2020). Болгарія: ACCESS PRESS, 2020. 278 с. С. 70–76. URL: <https://access-bg.org/proceedingfiles/modern-problems-development.pdf#page=70>.

REFERENCES

1. Pro innovatsiinu diialnist v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 04.07.2002 r. № 40-IV (v redaktsii vid 05.12.2012 r.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15> [in Ukrainian].

2. Pro prioryetni napriamy innovatsiinoi diialnosti v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 08.09.2011 r. № 3715-VI (v redaktsii vid 05.12.2012 r.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17> [in Ukrainian].

3. Pro prioryetni napriamy innovatsiinoi diialnosti v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 08.09.2011 r. № 3715-VI (v redaktsii vid 05.12.2012 r.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17> [in Ukrainian].

4. Pro prioryetni napriamy rozvytku nauky i tekhniky: Zakon Ukrainy vid 11.07.2001 r. № 2623-III (v redaktsii vid 16.01.2016 r.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-14> [in Ukrainian].

5. Pro zasady derzhavnoi rehionalnoi polityky: Zakon Ukrainy vid 05.02.2015 r. № 156-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19> [in Ukrainian].

6. Chubenko V. A. (2018). Poniattia vysokotekhnolohichnoi ta naukoiemnoi produktsii yak obektiv pravovidnosyn derzhavnogo stymuliuvannia rozvytku ta postavky. *Pravo ta innovatsiine suspilstvo – Law and innovation society*, 1 (10). URL: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2018/6/Chubenko10.pdf> [in Ukrainian].

7. Matyushenko I., Hlibko S., Petrova M., Pasmor M., Loktionova M. (2020). Assessment of the development of foreign trade in high-tech production of Ukraine under the association with the EU. *Business, Management and Education*, Vol. 18, Issue 1, 157–182. URL: <file:///C:/Users/Dir/Downloads/11578-Article%20Text-39533-2-10-20200529.pdf> [in English].

8. Uchasnyky natsionalnoi innovatsiinoi systemy: instytutsiino-funktsionalnyi analiz v pravi. S. V. Hlibko, Yu. V. Heorhiievskiy (Ed.). (2018). Kharkiv: Pravo. URL: http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2020/01/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%B8%D1%8F_%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D0%B1%D1%80%D1%8C_.pdf [in Ukrainian].

9. Hlibko S. V. (2018). Pytannia funktsionalnogo zabezpechennia innovatsiinoho protsesu: hospodarsko-pravovy aspekt. *Pravova nauka ta innovatsiina diialnist v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv: collection of materials of the round table (m. Kharkiv, 8 cher. 2018 r.) – Legal science and innovation in the context of European integration processes*. Kharkiv: Pravo, 2018. P. 42–45. URL: <http://ndipzir.org.ua/conference/2018/07/materials.pdf#page=42> [in Ukrainian].

10. Hlibko S. (2019). Legal issues of the formation and functioning of the national innovation system in Ukraine. *Acta Innovations*, 73–82. URL: file:///C:/Users/Dir/Downloads/33_7_2_Legal_issues.pdf [in English].

11. Hlibko S. V., Podrez-Riapolova I. V. (2019). Formuvannia natsionalnoi innovatsiinoi systemy u suchasnykh umovakh. *Suchasni problemy rozvytku prava ta ekonomiky v innovatsiinomu suspilstvi: Proceedings of the Internet Conference - Modern problems of law and economics development in an innovative society*. P. 36–39. URL: <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2019/26.02.19/26.02.19-19-22.pdf> [in Ukrainian].

12. Hlibko S. V. (2020). Pytannia realizatsii harantii pidpriumnytstva v hospodarskomu pravi Ukrainy. *Suchasni problemy rozvytku prava ta ekonomiky v innovatsiinomu suspilstvi: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (m. Kharkiv, 20 ber. 2020) – Modern problems of law and economics development in an innovative society*. Bolhariia: ACCESS PRESS. P. 70–76. URL: <https://access-bg.org/proceedingfiles/modern-problems-development.pdf#page=70> [in Ukrainian].